

Fikcia

a technológia:

kroky

k opätovnému
získaniu slov

András
Cséfalvay

Rozbúrené vody

Ked'vstávam z postele, už nežijem ja, ale skrze mňa žije Kristus, Kristus kapitalizmu.

Som zrastený a účastný, pretože všetko, čo moje telo v prebudenom stave robí, je účasť na prechode moci. Nevlastním seba, ale moje telo patrí svetu. Všetko prúdi, prechádza do seba, a predsa cítim, ako sa hrádze rozumu snažia oddeliť prívally iracionálneho alebo toho, čo sa za také považuje a označuje. Sen, ktorý sa preosieva do bdelosti. Byť súčasťou takejto vodnej hladiny, byť človekom, snažím sa nájsť hranice, vymedziť okraje. Ale jazero nemá hranice, je tu nekonečný systém žíl, ktoré sa spájajú s pórovitým okolím, s vodou pod ním, so vzduchom, s atmosférou.

Je tu však silné dedičstvo, s ktorým sa prebúdzam. Vstávam na pevnej zemi a skalpelovým nožom si na tanieri krájam tenké plátky. Jazykom (jazykom) si kúsok pritlačím k podnebiu. Vychutnávajúc drobné kúsky sveta, vlastním tento okamih, cítim, že sa viem dotknúť sveta.

Rozbúrené vody a hrádza sa pretrhne. Je tu hlasná menšina dominantného rozprávania o svete a obklopuje ju nedominantná väčšina, ktorá čaká. Preosievajúc šepkané príbehy, vydržte so mnou, kým pripomeniem niekoľko z týchto napätí, ktoré sa vznášajú okolo. Prečo vlastne? Budúcnosť, ktorá príde je ako samonapĺňajúce sa proroctvo, závislá od šírky predstavivosti možných budúcností. Zahrnutie plurality spôsobov rozprávania o svete, z ktorých každý má svoje vlastné podmienky blahodarnosti a užitočnosti, je nevyhnutnou podmienkou optimálnej budúcnosti, ktorá uspokojuje rozmanité požiadavky sveta plného viacúrovňových existencií. Podľa Meillasouxa potrebujeme viac Extro-science fiction, príbehov, ktoré umožňujú segmenty sveta neprístupné súčasnému a budúcemu vedeckému skúmaniu, práve na riešenie tých, ktoré dlho čakajú v tieni osvietenstva.

Človek! nezamieňajte si, čo hovoríte a čo skutočne robíte.

Ľudia sledujú rozmanité ciele, niektoré z nich sa považujú za ušľachtilé, ale len máloktorý je taký rozšírený ako honba za mocou. Jednou z vedľajších nitiek, ktoré tu chcem vpliesť, je rozprávanie o súčasných spôsoboch vládnutia a spochybnenie nezávislosti spôsobov poznania od spôsobov vládnutia, spôsobov podmieňovania radosti a obsahu a seberealizácie.

Zlaté rieky

Neoklasicistické a pre stručnosť možno zjednodušené rozprávanie sleduje nespokojnú skupinu obchodníkov, remeselníkov a majstrov, ktorí v snahe o slobodu a pokrok opúšťajú stredovek s horiacimi faklami, vyhávajú teo-aristokraciu a obchodujú so svojim tovarom na trhu. S honbou za slobodou prichádza aj honba za pravdou a staré dogmy sa experimentálne ukazujú ako nesprávne, Newton konštruuje mapu sveta. Umožňuje presnejšie zobrazenie sveta. Stredom sveta nie je Zem, ale Slnko. A predsa je Slnko umiestnené do vnútra ľudskej mysle, do centra centra, zvnútra, aby svietilo na všetky veci. Na všetky merateľné veci. Ponuka a dopyt v súčinnosti spaľujú planétu, nekonečný zdroj, so zázračnými strojmi mechanistického vesmíru, nekonečný pokrok.

Všetko to steká dolu, zlatý dážď. Spoločná radosť. O akom svete to hovoríme?

Marx hovorí o tieňoch. Prebytok výroby žnú majitelia výrobných prostriedkov, kapitalisti. A tak aj pri zachovaní pokroku sa stroje vyvíjajú a bohatstvo sa rozdeľuje neúmerne. Vlastníci v záujme zachovania zisku vykorisťujú robotnícku triedu. Politika je teda protiváhou, protiprúdom? Rozbíjači hrádzí bombardujú paláce, aby otvorili brány bohatým. Prerozdeľovanie politickými prostriedkami ako protiváha ekonomickým pevnostiam. Všetko s cieľom zrušiť obmedzujúce limity industrializácie. Duch pokroku sa môže vznášať slobodne, spaľovať viac planéty, vykorisťovanie sa posunulo nižšie v rebríčku, k postihnutým, zvieratám, rastlinám, nerastom. Pokorným.

Nitzan a Bichler navrhujú objavný prístup pri opise vnútorného fungovania kapitálu. Prostredníctvom dôkazov na údajoch opisujú, že ani neoklasický úžitok, ani marxovská hodnota práce správne neopisujú vzťah medzi cenou a hodnotou. Cena a hodnota sú odlišné a sú nútene zosobášené. Kapitalizácia je spôsob moci, kde sa istota budúceho príjmu premieta do rozprávania o relatívnom postavení. Moc sa netýka aktuálne vlastneného, ale vidiny budúceho príjmu. Tí, ktorí vytvárajú najvierohodnejší naratív o svojom budúcom úspechu, sú vlastníkami sveta. Politika nie je len rušivou silou pre trh, ani organizáciou rovnováhy. Politika a ekonomika nie sú oddelené, ale sú spoločným podnikom rozdeľovania budúcnosti. Naratívny stroj, ktorý umožňuje moc tým, ktorí ju ovládajú.

Aké sily sú mobilizovateľné proti moci, aby priniesli rozuzlenie na nerovnomernú koncentráciu?

Moc musí byť konfrontovaná ako moc. Predvídateľnosť sa dá kapitalizovať. Racionálna experimentálna veda umožňuje predvídateľné budúcnosti. Sny sa valia z každej trhliny. Dominantné naratívy posilňujú moc. Nepredvídateľné výsledky sa ťažšie kapitalizujú. Znalosti sa vytvárajú z merateľného. Akonáhle je umelec dostatočne predvídateľný, trh na neho môže vsadiť, investor získava moc. Ako poznamenávajú Nitzan a Bichler, Chicagskú univerzitu založil John D. Rockefeller, ktorý ju nazval „najlepšou investíciou, akú som kedy urobil“. Univerzita zostáva silnou akademickou silou, ktorá stojí za oživením neoklasicistickej ekonomiky, ktorá oddeľuje politiku a ekonomiku.

Je dôležité, ktoré slová vyslovujú svet, ako hovorí Donna Harawayová, je. Tolkien a Latour hovoria o dejinách svetov, ktoré vznikajú z rôznych reprezentácií sveta. Kristus, syn Boží. Musia existovať prúdy príbehov, ktoré umožňujú spochybnenie dominantnej moci. Tieto hlasy potrebujú inštitúcie, agentov a zároveň sú podriadené moci kapitalizácie, jej politike, akademikom, technológiám, moc musí byť spochybnená vis-à-vis. Čiastočné spochybňovanie je odsúdené na to, že bude: len čiastočné, ako konzervatívna pravica spochybňuje štát a akademickú obec alebo klasická ľavica spochybňuje ekonomické ciele a technológie. Fikcia nie je v protiklade s realitou. Realita je len dominantným spôsobom fikcie, dominanciou, ktorá sa ustanovuje pomocou moci.

Fikcia je prvým pojmom, ktorú treba znova privlastniť.

Plodová voda

Pri našej snahe rozlíšiť dominantnú moc a moc fikcie si pripomeňme niekoľko prípadov. Prípadové štúdie, ktoré sa tak nedajú nazvať, možno myšlienkové experimenty založené na overenej skúsenosti. Pozrime sa na moment, keď sa realita zdá byť jedna, a predsa za dymovou clonou presvedčení, strán a poctivého úsilia možno objaviť nitky moci. Konšpirácia? V žiadnom prípade. Ale infraštruktúra, ktorá je silnejšia tým, čím menej viditeľná.

Otázka potratov a kontroly populácie, zdá sa, je otázkou, ktorá sa vymedzuje medzi vedeckou definíciou zrodu vedomia a náboženskou okamžite zdedenou ľudskosťou. Každá forma bytia je viac ako nebytie. Život plný bolesti a trápenia je skúsenosť neporovnateľne bohatšia ako nebytie, hovorí najvyššia náboženská maxima. A ťažko namietat, že v existencii naozaj existuje mandát, podľa Teilharda de Chardin aj v katolicizme existujú príklady kontinuálneho vedomia až po nižšie stupne. Dejiny náboženského postoja proti potratom sú skutočne staré. Keď sa však na ňu pozrieme ako na súčasť demokratickej legislatívy, keď ju vidíme v rámci politiky, prípadne v súkolí moci, musíme mať naozaj podozrenie, že kresťanské názory v konzervatívnej politike sú len užitočnou falošnou ideológiou na celonárodnú kontrolu populácie. Rodina s dvoma deťmi si za normálnych pracovných podmienok zachováva a možno pridáva k zdedenému bohatstvu po predchádzajúcej generácii. Jediné dieťa rodiny, v okamihu založenia vlastnej rodiny, si môže dedičstvá spojiť. Viacero generácií s jedným dieťaťom môže mať za následok generačný vzostup bohatstva, triedny prestup. Niečo podobné možno pozorovať v Číne, po politike jedného dieťaťa získala stredná trieda oveľa väčšiu moc, v triednej hierarchii dochádza k väčšiemu pohybu smerom nahor. Na druhej strane rodina s tromi a viac deťmi, najmä pre nižšie vrstvy, znamená generačnú chudobu a drobenie bohatstva, ktoré aj pri maximálnom pracovnom výkone spravidla znamená udržanie triedneho postavenia. Sotva sa dá hovoriť o vzostupe. Pri bohatšej strednej triede si vládnuca teo-aristokracia od 18. storočia želala metódy kontroly populácie, ktoré by samotná aristokracia ľahko obišla (interrupcie, svadobné zákony,

Vody nad a vody pod

Potrebujeme technológiu na zachytávanie uhlíka. Áno, musia existovať elektrárne, ktoré CO₂ zaženú pod zem a budú ho tam strážiť celé stáročia. Zároveň by nemal uniknúť žiadny príbeh, budúce špekulácie sú len vyjednávaním času. S koncom všetkých vecí, systémov, spoločností, technológií, náboženstiev by sa malo počítať stále. S mocou by sme sa mali konfrontovať, ale nehľadíme smerom k moci, pretože tam vzadu, v tieni, v tieni osvietenia, tam niekde, sotva zreteľne, za bránami mesta, na cintoríne, pod zemou, je smrť. Zachytávanie ľudského uhlíka. Všetko plynie, bubľajú vlny a sú v neustálom pohybe.

Pandémia a masové vymieranie sú len bolesťou krku, odvrátenej hlavy. Strach zo všetkej vody pod zemou i nad zemou. Ako sa k nim pridať, k tým, čo majú odvahu pozrieť sa do tých tmavých gúľavých očí?

*Na to máme novú fikciu
a všetky dostupné technológie
sveta. Musíme tento príbeh
vyrozprávať.*

- [01] Science Fiction and Extro-Science Fiction, Quentin Meillassoux, Univocal press 2015
- [02] Capital as Power, Jonathan Nitzon and Shimshon Bichler, Routledge 2009
- [03] Phenomenon of Man, Pierre Teilhard de Chardin, Harper Perennial 2008, orig. 1955
- [04] Origin of Species, Charles Darwin, Oxford 1998, orig. 1859
- [05] Punctuated equilibrium, Stephen Jay Gould, Belknap Harvard 2007
- [06] After Geoengineering, Holly Jean Buck, Verso 2019

